

Gordon Brown'ın Ekonomi Politikalarına Bakış

Dr. Gary CHAMBERS

Marmara Üniversitesi

Atatürk Eğitim Fakültesi Öğretim Görevlisi

1. Giriş

1997-2007 Yılları arasında Gordon Brown, genel olarak başarılı bir maliye bakanı olarak ün yapmış, 27 Haziran 2007'de Tony Blair'in yerine geçerek İngiltere Başbakanı olmuştur. Brown, bir Başbakan olarak görevinin kendisinin ve İşçi Partisinin iktidarını korumak olduğuna inanmaktadır. Göreve geldiğinde ülkeyi daha iyi ve adil hale getirme sözü vermiştir. Ancak, İngiltere'nin uzun dönemli Maliye Bakanı olduğu dönemde bu amaçlarının ne kadarını yerine getirebilmiştir? Bu çalışmanın amacı, son on yılda İşçi Partisi yönetimindeki ekonomi politikasının temel unsurlarına değinmek ve İngiltere ekonomisinin yakın geleceğe yönelik planlarını ele almaktır.

Çalışma üç ana bölüme ayrılmıştır. Girişi izleyen ikinci bölüm Gordon Brown'ın politik kariyerine ilişkin kısa yaşam öyküsünü içermekte, üçüncü bölüm Brown'ın Maliye Bakanı olarak elde ettiği başarıların değerlendirilmesini kapsamakta, dördüncü bölüm ise İngiltere ekonomisinin yakın geleceğine ilişkin planlarının kısa analizini sunmaktadır.

2. Gordon Brown'ın Politik Kariyeri

Gordon Brown, İskoçyalı bir rahibin oğlu olarak 20 Şubat 1951'de İskoçya'nın Glasgow şehrinde dünyaya gelmiştir. Brown, 1969'da İşçi Partisi'ne katılmıştır. Akademik hayatı başarılı olan Brown, 1970'lerde Edinburgh Üniversitesinde öğrenim görmüş, daha sonra aynı üniversitede İşçi Sınıfının Sosyalist Hareketi konusunda yazdığı doktora tezi ile doktorasını tamamlamıştır. İskoçya Televizyonunda (1980-1983) çalışmaya başlamadan önce Brown, 1976'dan 1980'e kadar Edinburgh Üniversitesi ve sonrasında da Caledonian Üniversitesinde ders vermiştir. Parlamento ile ilk tanışması 1979 yılında olmuş, ancak Margaret Thatcher'ı zirveye taşıyan genel seçimlerde yenilmiştir. Brown, 1983 yılında, İskoçya'daki Doğu Dunfermline Parlamentosu Seçim Bölgesi'nden Büyük Britanya Parlamento

üyyesi olarak seçilmiştir. Tony Blair de 1983 yılında parlamentoya girmiş ve ikili 1980'ler ve 1990'ların başlarındaki sert siyasal ortamda İşçi Partisi'nin modernize edilme mücadelesinde güçlü bir ittifak oluşturmuşlardır. Brown, parlamento üyesi olduktan sonra İşçi Partisi İskoç Konseyi'nin Başkanlığını yürütmüştür (1983-1984). Parlamento bulduğu süre içerisinde, İşçi Partisi sıralarında yükselmeyi sürdürmüştür. Margaret Thatcher hükümeti yılları boyunca (1979-1990) Brown, hükümeti dışarıdan izleyen Gölge Hazine Müsteşarı ve daha sonra Gölge Ticaret ve Sanayiden sorumlu bakan olmuştur. Muhalefette iken Gordon Brown, "eski vergileri, harcamaları, borçlanmaları ve alaya alınarak değeri düşürülmüş İşçi Partisi politikaları" hakkındaki önyargıları yok etmekle uğraşmıştır. Seçmenin önünde maliyeti yüksek vaatlerde bulunma yerine İşçi Partisi'nin kamu harcamalarına bağlılığını pekiştirmiş ve kamu harcamalarının yalnızca 'kaynaklar izin verdiği zaman' yapılacağı uyarısını söylemlerine eklemiştir.

1992'de İşçi Partisi'nin üst üste dört seçimi de kaybetmesi sonucunda partinin maliye sözcüsü olmuştur. O dönemde, Blair ile birlikte, dönemin liderlerinden biri olan John Smith'in potansiyel halefi olarak gösterilmiştir. 1994 yılında, Smith'in ölümü sonrasında ortaya çıkan durum karşısında, bilinen bir söylentiye göre, Brown ve Blair bir anlaşma yapmışlardır. Buna göre Brown, Blair'in liderliğini destekleyecek ve Blair lehine gelecek dört yıl içinde İşçi Partisi Hükümetinde liderlik yarışından çekilecektir. İktidarda iken, Başbakan ile Maliye Bakanı'nın çalkantılı ilişkileri yeni İşçi Partisi Hükümeti'nin değişmez teması olmuştur. Brown, Blair'in liderlik konusunda sözünden döndüğüne inanmış ve Brown Başbakanlığa ilerlerken iki lider arasındaki ilişkiler geriye dönülemez şekilde bozulmuştur.

3. Bakan Brown'ın Başarıları ve Başarısızlıkları

1970'lerde İngiltere çoğunlukla Avrupa'nın hasta

adamı olarak anılmaktaydı. İngiliz ekonomisi de genelde aşağıdaki saptamaya uygun olarak tanımlanmaktaydı. Dale'e (1994) göre; "... Eğer son 30 yıl içerisinde en kötü işleyen batı ekonomisi için bir ödül olsaydı, İngiltere'nin uzun süredir acı çeken vatandaşları oybirliği ile kendi hükümetlerini bu ödül için aday gösterirlerdi. Diğer hiçbir yarışmacı yaklaşamayacağı için, hiç şüphesiz İngiltere birinci olurdu". Ancak son yıllarda İngiltere, ekonomik göstergeler dikkate alındığında, açık ara ile Avrupa'daki en sağlam ekonomilerden birine sahiptir. Tartışmaya açık olsa da Gordon Brown bu sürecin işleminde esaslı bir rol oynamıştır. Maliye Bakanı olarak geçirdiği 10 yıllık dönemde Brown, ekonominin geçmiş 20 yılının büyük bölümünü etkileyen 'büyüme ve duraksama' döngülerine son vermede başarılı olmuştur.

Aslında, ilk olarak belirtilmesi gereken, pek çok uzmanın Brown'ı son 60 yılın en başarılı Maliye Bakanı olarak göstermesidir. Cicutti'nin de (2007) belirttiği gibi, 2006'da Politik Çalışmalar Derneği (Political Studies Association) tarafından düzenlenen ve 283 akademisyenin katıldığı internet üzerinden yapılan ankete göre Brown, politik istikrarın ve büyümenin sağlanması konusunda rakiplerini açık ara ile geçmiştir. 15 Haziran 2004 tarihinde, Gordon Brown, David Lloyd George'un 7 sene 43 gün (1908-1915) olan rekorunu kırarak günümüzün en uzun süre hizmet eden Maliye Bakanı olmuştur. Ancak, burada önemli olan, Maliye Bakanı olarak uygulamada neler başarıp başaramadığıdır.

3.1. İngiltere Merkez Bankası'nın Bağımsızlığı

1997'de Maliye Bakanı olmasının hemen ardından Brown, İngiltere Merkez Bankası'na 300 yıllık tarihinin en radikal reformu olan 'işlemsel bağımsızlığı' kazandırmıştır. Böylece Brown, para politikası üzerindeki politik etkiyi yok etmiş ve Merkez Bankası'nın Parlamento'ya ve kamuya karşı olan sorumluluğunu artırmıştır. Yeni sisteme göre, Para Politikası Kurulu (MPC) %2,5 veya daha az oranda enflasyon hedefinin tutturulması amacıyla faiz oranlarının belirlenmesinde karar organı konumuna gelmiştir. (Aslında, enflasyon hedeflemesi Ekim 1992'den beri uygulanmaktaydı). Kurul dokuz bağımsız üyeden oluşmaktadır. Bu üyeler Merkez Bankası'ndan

beş kişi ve Maliye Bakanı tarafından dışarıdan atanan dört kişidir. Kurul üyeleri Hazine Seçim Komisyonu aracılığıyla bireysel olarak Parlamento'ya karşı sorumluluk taşırlar. Roger Bootle'ın da (2007) gözlemlediği gibi; Para Politikası Kurulu'nun oran belirleme yöntemleri dünyanın en şeffaf olanıdır. Kamuoyunun en kısa sürede toplantıların saatinden haberdar edilmelerinin yanısıra, hangi komite üyesinin nasıl oy verdiği bile bilinmektedir".

Ekonominin kısa zamanda hızlı bir şekilde büyümesi durumunda, Banka'nın Para Politikası Kurulu gelecekteki enflasyon artışlarının önlenmesi amacıyla faizlerde artışa gitmektedir. Enflasyonun belirlenen hedeflerden bir derece sapması durumunda Banka, Maliye Bakanı'na açık bir mektup yazmak zorundadır. Bu politikanın bir sonucu olarak, büyüme hedeflerine uzun vadede yaklaşıldığı görülmekte ve bu durum düşük enflasyonun sağlanmasında önemli bir etken olmaktadır. Ortalama %2,4 lük oranıyla enflasyon sürekli olarak düşük seviyesini korumaktadır. Geçtiğimiz on yıl içerisinde faizlerin düşük ve sabit olduğu görülmektedir. Böylece tutsat (mortgage) maliyetleri düşük kalmıştır. Ancak, daha büyük bir sorun olarak, evlerin değeri yükseldikçe bir ev almanın gerçek maliyeti artmıştır. Örneğin, 1995'ten bu yana ev fiyatları hemen hemen iki katına çıkmış ve ele geçen ücretin üç katı artmıştır. Belki de Posen (2007) "... bağımsızlığın, Bankanın kıdemli bürokratlarını ekonomi politikasının diğer alanları üzerinde kamuoyu için değerli yorumlar yapmaktan alıkoyduğunu ve Banka'nın bir şekilde Kraliyet Hazinesi'nden bağımsızlık kazanmakla uğraşması, Maliye Bakanına maliye politikası ve mali konularda daha geniş özerklik verdiğiinden endişelendiğini..." kaydetmekte haklıdır.

Açıkça görülüyor ki, İngiltere Merkez Bankası'nın işlerliği her zaman olması gerektiği gibi verimli değildir. Son zamanlarda, Northern Rock Bankası sorunu sırasında da ortaya çıkan, kronik kararsızlığı nedeniyle Merkez Bankası eleştiriye uğramıştır. Edinilen bilgilere göre, Northern Rock'ta bir güven krizi yaşanmaması amacıyla, Merkez Bankası duruma müdahale etmesi için Finansal Hizmetler Yetkilileri (Financial Services Authority) tarafından defalarca uyarılmıştır. Buna rağmen Banka, harekete geçmek için uzunca bir süre beklemiştir. Avrupa'daki ortaklarına kapsamlı olarak danışmadan Northern Rock hakkında karar alması da kayda değer bir başka

bilgidir.

3.2. Ekonomik Büyüme

2007 Yılında İngiltere G7 ülkeleri arasında en hızlı büyüyen ekonomiler arasındadır ve tahminlere göre 2008 yılında Avrupa'nın belli başlı ekonomilerinden daha hızlı büyüyecektir. Bunun yanında, yakın zamanda hazırlanan bir OECD raporuna (2007) göre İngiltere'nin 1997-2006 arasındaki ekonomik büyüme ortalaması %2,7 olmuştur. Bu oranla Euro Bölgesinin %2,1 olan ortalamasının önüne geçmiş, ancak diğer İngilizce konuşan ülkeler arasında düşük bir ortalama yakalamıştır. Rapora göre; "mevcut büyüme çok köklüdür ve belirtmek gerekir ki, artan karlar işletmeleri daha fazla yatırım yapmaya cesaretlendirmiştir. İşletmelerin ve tüketicilerin güveninin büyüklüğü ve dış talepteki hızlı artış dikkate alındığında 2008'in ilk yarısı ümit vericidir. Sonuçta, olasılıklara göre, önümüzdeki iki yıl boyunca büyüme, küçük bir ekonomik durgunlukla birlikte %2,5 ile %2,75 oranında artış gösterecektir. ..."

Daha olumsuz bir yorum getiren Giles (2006); 'İşçi Partisi yönetimi zamanında bölgesel ve yerel ekonomiler arasındaki gelişmişlik farkının, genellikle uyguladığı politikalar kuzey-güney bölünmesini ortadan kaldırmayan Margaret Thatcher dönemine göre hızla arttığı' sonucuna varmıştır.(Burada belirtmek gerekirse; 1996 ve 2001 yılları arasında 30 OECD ülkesi arasında sadece Türkiye, güçlü ve zayıf bölgeleri arasında büyüme oranı farkı en yüksek olan ülkedir). Giles'in çalışması aynı zamanda, İşçi Partisi kontrolündeki ekonomik büyümenin, güçlendirilmiş özel sektör yerine, yüksek tutarlarda kamu parasının emisyonuna dayandığını ortaya koymaktadır. Haziran 2005 itibarıyla İngiltere'deki her beş çalışandan biri ve Kuzey İrlanda'da çalışanların %30'u kamu sektöründe çalışmaktadır. İskoçya'da, Galler'de ve İngiltere'nin kuzeydoğusunda söz konusu oranlar daha fazladır. Karşılaştırmalı olarak, kamu sektöründe çalışanların sadece %18'i daha varlıklı olan güneydoğu İngiltere'dedir.

3.3. Mali Yönetim

İktidara gelmesiyle birlikte Brown, kendinden önceki Muhafazakâr hükümetin ilk iki yıllık harcama planlarını titizlikle devam ettirmiş

ve mali yönetimin anahtar kurallarına bağlı kalmıştır. Emerson'un (2005) belirttiğine göre Brown, hükümetin harcamalarının borçlanma yerine vergilerle ve vergi dışı gelirlerle finanse edilebilmesi amacıyla iki mali kuraldan yararlanmışır. Bunlar; Altın Kural (Golden Rule) ve Sürdürülebilir Yatırım Kuralı'dır (Sustainable Investment Rule). Altın Kural'a göre hükümet ekonomik döngü üzerinde sadece yatırım yapma amacıyla borçlanacaktır. Böylece mevcut bütçenin en azından dengede olması sağlanacaktır. Sürdürülebilir Yatırım Kuralı ise kamu sektörü borçlarının ekonomik döngü üzerinde ölçülü bir düzeyde tutulması gerektiğini belirtmektedir. Hazine bu düzeyi gayri safi milli hasılanın %40'ından düşük olarak belirlemiştir.

Maliye Bakanı olduktan iki sene sonra Brown, Muhafazakârlardan devraldığı harcama limitlerini değiştirmiş ve sağlık, eğitim, düşük gelirliler, emekliler ve çocuklu aileleri kapsayan konularda kamunun harcamalarını artırmıştır. Gayri safi milli hasılanın bir oranı olarak, kamu harcamaları 1997'de %40,8 iken, 2007 yılında %42,5'e (Padgham, 2007) çıkmıştır. Harcamaları karşılamak amacıyla, Brown, vergilerde artışa gitmiş ancak yüksek vergilere rağmen yaptığı ekstra harcamaları karşılayacak gelir düzeyine erişmekte zorluk çekmiştir. Bu durum, onun hesapladığından 100 milyar £ daha fazla borç alınması gereğini ortaya çıkarmış ve kamu finansmanını derin bir açığa sürüklemiştir. 2007-2008'de tüm kamu sektörünün net borçlanmasının, başlangıçta 31 milyar £ olarak belirlenmesine rağmen, 34 milyar £ olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Brown'u "borçlanma şampiyonu" gösteren Ernst ve Young'un ITEM Kulübü'nün 2007 sonbahar tahmin raporuna göre hükümet, bireyleri ve firmaları 'risk konusunda fazlasıyla rahat' davranmaya itmektedir (Politics.co.uk, Nisan 2007).

Brown, aynı zamanda, ekonomik döngünün tarihlerini Altın Kural'ına uymayı garantilemek için revize etmesi nedeniyle de eleştirilmiştir. Ayrıca vergi yükü 1997'de %37,3 iken bugün %39,7 düzeyine ulaşmıştır. Hazine'nin kendi projeksiyonlarına göre 2010 yılına kadar vergi yükünün, şu anki en yüksek olan 1988 yılından da fazla olacak şekilde, %41'e ulaşacağı öngörülmektedir.

İngiltere'deki kişisel borç seviyeleri de endişe verici boyutlara ulaşmıştır. Datamonitor'un Eylül 2006 raporuna göre İngiltere'de borç alanlar

AMERICAN EXPRESS® BUSINESS CARD İLE ŞİRKETİNİZİN HARCAMALARI KONTROL ALTINDA

American Express® Business Card ile şirketler hem harcama takibini kolay ve hızlı bir şekilde yapıyor, hem de masraflarını azaltıyor.

- Gelişmiş raporlama hizmetleriyle şirket yönetiminin harcamaları kontrol altında
- Dünyanın her yerinde geçerli seyahat sigorta güvencesi
- İş hayatınızı kolaylaştıracak her türlü organizasyon için seyahat ve concierge hizmetleri
- Yurtiçi ve yurtdışındaki tüm otel ve restoran harcamalarında, ekstreye otomatik yansıyan, % 5'e varan indirimler*
- İşletme Tasarruf Programı sayesinde şirket harcamalarınızın en çok yapıldığı sektörlerde indirim ayrıcalıkları

BAŞVURU VE BİLGİ İÇİN, EN YAKIN GARANTİ ŞUBESİNİ ZİYARET EDEBİLİRSİNİZ.

*Bu indirim sadece American Express Gold Business Card için geçerlidir.

 Garanti

American Express® Business Card,
Garanti'den.

Başka bir arzunuz?

www.americanexpress.com.tr

Batı Avrupa'daki teminatsız borçların üçte birini ellerinde bulundurmaktadır. Teminatsız borçlanmadaki ani artış, mortgage'ları da kapsayacak şekilde hemen hemen 1.3 trilyon £'a ulaşarak toplam tüketici borçlarını artırmıştır (Osbourne, 2006). Bu tutar, İşçi Partisi'nin iktidara geldiği yıl olan 1997'deki borçlanma seviyesinin 3 katına yakındır. Uzmanların uyarılarına göre, 10 yıllık aşırı borçlanma eğilimi İngiltere'yi mevcut küresel likidite krizine karşı savunmasız bırakmıştır. Muhafazakâr Parti ana muhalefet lideri David Cameron, Başbakan Gordon Brown'u, Maliye Bakanı olduğu dönem olan 1997'den itibaren borçlanmanın kontrolünde başarısız olmakla suçlayarak eleştirmektedir.

3.4. İşsizlik

1997 Yılından bu yana işsizlik, en azından devlet istatistiklerine göre, 1970'lerden beri en düşük seviyeye inmiştir. Seager'ın (2006) belirttiği gibi, Temmuz 1986'da, işsiz sayısı yaklaşık 3,1 milyon veya işgücünün %10,6'sı idi. Çalışma ve Emeklilik Bakanlığı'nın (2007) karşılaştırmalı rakamlarına göre, 2006 yılında bu sayı 1 milyonun altına düşmüş ve %3'lük bir orana sahip olmuştur.

Hükümet yapısal ve uzun dönem işsizliği, çalışan ailelere vergi kredisi açan ve beceri eğitimi sağlayan uygulamalarla azaltmaya çalışmıştır. Hükümetin uzun dönemli işsizliğin yok edilmesinde bazı başarılarından söz edilebilir. Ancak uzun dönemli işsizliğin esas düşüş nedeni ekonomik büyüme olmuştur. Seager'ın (2006) gözlemlerine göre, çalışan sayısı 29 milyon dolayında ve iş gücünün %74,6'sını oluşturmaktadır. Bu oranla da G7 ülkeleri arasında ilk sırada gelmektedir.

1997 yılından beri uygulanan vergi ve sosyal güvenlik reformları, ekonomik durumu kötü olanlar için ekonomik durumu iyi olanlara göre daha yararlı olmuştur. Yoksulluk içinde yaşayan çocukların oranı %33'den, %27'ye düşmüş ve Çalışma Vergisi Kredisi işsizlere geniş ölçüde ödeme sağlamıştır. Buna rağmen, bu ve benzeri avantajlardan herkes faydalanamamış, yoksullara yapılan kamu harcamaları her zaman eşit seviyede olamamıştır. Charles Elphicke, (2006) bir çalışmada, 1996-1997'de toplanan vergilerin % 6.8'ini ödeyen en yoksul %20 ailenin, 2004-2005'te toplanan vergilerin % 6.9'unu ödediğini ortaya koymuştur. Buna karşılık, elde ettikleri

sosyal güvenlik ödemeleri, işsizlik sigortası gibi devlet yardımlarının oranı aynı dönemde % 28.1'den % 27.1'e düşmüştür.

Özellikle, işsizlik bakımından, Beatty, Fothergill, Gore ve Green (2007) İngiltere'nin bazı bölgelerinde önemli oranda "gizli işsizlik" tespit etmiş ve işsizliğin gerçek seviyesini 2,8 milyon dolayında belirlemiştir. İşsizlik ödeneği bekleyen ve çalışmayan 900.000 kişi de dikkate alındığında, gizli işsiz sayısının daha da arttığını söylemişlerdir. Verilere göre, gizli işsizlik daha çok eski sanayi bölgeleri olan Kuzey İngiltere, İskoçya ve Galler'de yoğunlaşmaktadır. Liverpool, Glasgow, Middlesborough ve Galler Bölgesinde gerçek işsizlik oranı % 20'yi geçmiştir. Bu durum güney İngiltere'deki %3'lük işsizlik oranıyla büyük farklılık göstermektedir. Sözkonusu araştırma, özellikle sağlık problemleri olan ve sağlıkla ilgili yardımlar alan çok sayıda işsiz insanın İş Göremezlik Yardımına yönlendirildiğini göstermektedir. Çalışma ve Emeklilik Bakanlığı (ÇEB), 2005-2006 yılları arasında fazladan 100.000 yetişkinin tam veya görece yoksulluk içinde yaşamak zorunda olduğunu kabul etmek durumunda kalmıştır. Üstelik Mart ayı istatistikleri yeniden gözden geçirildiğine, ÇEB çalışma yaşındaki 7.2 milyon İngiliz'in görece, 5 milyonunun da mutlak yoksulluk içinde olduğunu itiraf etmiştir.

Mart 2007'de yayımlanan ÇEB istatistiklerine göre, Tony Blair 1997'de seçildiğinde İşçi Partisi'nin esas amaçlarından biri nispi fakirliğin azaltılmasıydı. Mart 2007'de açıklanan resmi rakamlara göre ortalama kazancın %60'ından daha azıyla yaşayanların sayısı, 2004 yılında 12,1 milyon iken, 2005-2006'da 12,7 milyona yükselmiştir. Yoksulluk içinde yaşayan çocukların sayısı 200.000 artarak 1,8 milyona ulaşmış, öte yandan çocuğu olmayan çalışma yaşına gelmiş yetişkinlerin sayısı da raporların tutulmaya başlandığı 1961'den sonraki rekor seviyesine ulaşmıştır (Seager, 2007).

İngiliz The Business dergisi (4 Nisan 2007) tarafından yayımlanan Çalışma ve Emeklilik Bakanlığı'na ait istatistikler gelir düzeyi en alt seviyedeki %10'luk nüfusun gelirinin 2004-2005'te haftalık 91 £ iken, 2005-2006'da 89 £'a düştüğünü, bunun % 2.2'lik bir düşüş olduğunu ortaya koymaktadır. Tersine, gelir düzeyi en üstteki % 10'luk nüfusun haftalık gelir artışı 820 £'dan 840 £'a çıkmıştır. Orta gelir grubundakilerin geliri ise 283 £'dan 286 £'a yükselmiştir.

3.5. Euro (Avro)

Kampfner'in (2007) belirttiğine göre "...1997'ye kadar ateşli bir Avrupa taraftarı olan Brown, bakan olduktan sonra daha kuşkucu veya kendi ifadesiyle daha temkinli bir yaklaşım benimsedi...". Brown'ın, politik direnmeler ile İngiltere'nin Euro'ya geçişine karşı koyduğundan ve bu durumun ona itibar kazandırdığından bahsedilebilir. Brown, Ekim 1997'de Euro konusunda bir karar aldı. Buna göre sonraki yıllarda beş ekonomik test sonucunun olumlu olması durumunda Euro'ya geçiş sözkonusu olacaktır. Testler; Euro'ya geçişin ticarete, emlak piyasasına, yatırımlara ve sermaye piyasalarına etkilerinin incelenmesi ve ayrıca Avrupa ve İngiltere ekonomilerine getireceği esnekliği değerlendirme üzerine tasarlanmıştır. Euro'ya geçiş ancak "İngiltere ekonomisinin Avrupa'yla birleşme eğilimine girmesinin göstergeleri tam olduğunda" önerilecektir (HM Treasury, 2002). Ayrıca değişikliğe uyum sağlamaya yetecek esneklik olduğunda ve beklenmedik olaylarla karşılaşmadığında uyum sürdürülebilir hale gelecektir. Batı dünyasının büyük bir bölümünün iktisadi durgunlukta veya iktisadi durgunluğun eşliğinde olduğu 21.Yüzyılın ilk yıllarında, İngiltere G7 ülkeleri arasında en hızlı büyüyen ekonomi olarak beklenmedik bir pozisyondaydı. 2003 yılında, Brown, Euro'ya geçişte kılavuz niteliğinde olan ekonomik testlerin sonuçlarını olumsuz olarak açıkladı. Tartışılabilir olmakla birlikte, testler ekonomiyi ekonomik koşullarla uygun olmayan faiz oranlarını uygulamaktan kurtarmıştır.

Andrew Hughes Hallet (2002), İngiltere ekonomisinin Euro'ya geçmeyerek bu durumdan kötü etkilenmediğini gözlemlemiştir. Aralık 2000'de, Euro'nun tanıtımının ikinci yılında, İngiltere'nin büyüme oranı, %2,7-2,9 büyüme oranlarına sahip Almanya ve Fransa gibi büyük Avrupa ekonomileriyle karşılaştırıldığında %3,1 olarak gerçekleşmiştir. Yıllık enflasyon oranı, Euro bölgesindeki (İrlanda'da %6.8, İspanya, Portekiz ve Hollanda'da %4-5 civarında) %2,75'lik oranla karşılaştırıldığında, %1,5 veya daha az olarak gerçekleşmiştir. Fransa ve Almanya'nın Gayri Safi Milli Hâsıllarının açık verdiği zamanlarda, Gayri Safi Milli Hâsılların %2'si oranında bir artış gerçekleştirmiştir.

İngiltere ne kadar süreceği bilinmese bile, yurtiçi yatırımlarda ve finansal hizmetlerde Euro'ya geçiş yapılmamasına rağmen yüksek oranları koruyabilmiştir. Ancak, Richard Layard, Willem Buiters, Christopher Huhne, Will Hutton, Peter Kenen ve Adair Turner (2002:17), İngiltere'nin Euro bölgesine girmemesi durumunda "... İngiltere'nin yabancı yatırımcıları çekmesi oldukça zor olacaktır..." görüşünü ileri sürmüşlerdir. Buna göre "yatırımcılar, 12 Euro ülkesinden bir tanesine yatırım yapmak yerine, yüksek hacimli Avrupa satışları ile kur farkı risklerinden kaçınabilir" demektedirler.

Aynı şekilde, Charkes Grant'in (2001) belirttiği üzere, "...ekonomik olarak, İngiliz şirketleri, değişken döviz kuru nedeniyle pazarın ana bölümünden ayrı kalmaları ile Avrupa tek pazarından yeteri kadar faydalanamayacaklardır. Kur dalgalanmalarının risk yaratma ve gelecek kazançlarda belirsizlik oluşturmaya devam etmesi halinde, İngiliz işletmeleri Euro bölgesinde ihracat, ithalat ve yatırımları engelleyici bir tavır içerisinde olacaklardır ...". Bu ve benzeri endişelerin kesinlikle meşru bir sebebi bulunmaktadır. Ernst & Young muhasebe şirketinin raporuna göre, 1997'de, İngiltere Avrupa'ya yönelen yabancı yatırımların yüzde 31'ini çekmesine rağmen, sözkonusu oran, bugün İngiltere'nin Euro'ya geçmeyişiinden çok, vergi sisteminde artan karmaşıklık ve belirsizlik nedeniyle %18'e düşmüştür (Padgham, 2007).

3.6. Kurumlar Vergisi Yardımı ve Emeklilik Fonları

Brown'ın Maliye Bakanı olarak en tartışmalı kararlarından biri, on sene önce kurumlar vergisi yardımını kaldırması olmuştur. Bu yardım kurumsal yatırımcılara temettü ödemelerinde %20'lik vergi kredisi şeklindeydi. Söz konusu yardımın kaldırılmasıyla Brown, ulusal emeklilik fonlarından bir yılda 5 milyar £ çekmiş oldu. Bu durum şirketlere ait özel emeklilik fonlarını, emekli maaşlarını ödemedeki zor durumda bırakmıştır. Son on yıl içinde çalışanların sayısının %10 artış gösterdiği bir zamanda özel şirketlerin emekli maaşlarında yadsınamayacak büyük bir düşüş meydana gelmiştir. İngiliz Aktüer Kurumu (Institute of Actuaries) tarafından yapılan bağımsız bir araştırma, kurumlar vergisi yardımının kaldırılmasının emeklilik fonlarının

değerini 1997-2006 döneminde en az 100 milyar £ azalttığını ortaya koymuştur (Halligan, Ekim 2006). Bu rakam, en büyük 350 şirketin toplam emeklilik açıklarından iki kat daha fazladır.

Bilgi Edinme Özgürlüğü Kanunu'ndan (Freedom of Information Act) elde edilen bilgilere göre, Brown'ın, kurumlar vergisi yardımının kaldırılmasının düşük gelirliilere zarar vereceği konusunda uyarıldığını ve bunun yerel yönetim emeklilik fonlarını desteklemeye yönelik kamu harcamalarında artış anlamı taşıdığı ve emekli maaşı sağlayanlara maliyetinin yıllık 4 milyar £ olduğunu açıklıyor. Gordon Brown'ın emekli maaşları konusunda ikinci tartışmalı adımı, kamu emekli maaşlarını "cep harçlığı" olarak nitelendirilebilecek düzeyde düşük tutmasıdır.

3.7. Özel Finans Girişimi

Özel Finans Girişimi (Private Finance Initiative) ilk olarak 1990'lardaki Başbakan John Major'un Muhafazakar hükümetinde tasarlanmıştır. Tasarımın amacı, özel sektöre başlıca devlet altyapı projelerinin üretilmesi, tasarlanması ve sürdürülmesi amacıyla iş götürmektir. Karşılığında, özel firmalar söz konusu hastane ve yolların kullanımının devlet garantili gelirini alacaklar ve 30 yıl sonra binalar devlete kalacaktır. Brown, gerekli olan harcamaları yıllara yayarak devletin parasına uzun dönemli esneklik kazandırabileceğine inanmaktadır. ÖFG projeleri, projelerin gerçekleşmesi sırasında ortaya çıkabilecek riskleri devletten proje sahibine transfer ettiği ve özellikle sermaye projelerinde sık sık karşılaşılan aşırı borçlanma durumundan daha iyi olduğu için devlete çekici gelmektedir. Bunun altında yatan teori, özel girişime ait paranın daha iyi yönetilmesi ve buna ek olarak projelerin zamanında ve bütçe limitleri içinde bitmesine olanak sağlamasıdır (Weaver, 2003).

ÖFG borçlanmasının, %4-5 oranlarındaki devlet tahvilleri tarafından fonlanan alışılmış kamu borçlanmasından farklı olarak politik açıdan da bir avantajı bulunmaktadır. ÖFG borçlanması ulusal borçlanmanın bir parçası olarak kaydedilmemektedir. Yapılan bir hesaplama göre (Halligan, Ağustos 2006), ÖFG'nin günümüze kadar olan anlaşmaları nedeniyle hükümetin geri ödeme sorumluluğu olan 40 milyar £, önümüzdeki 25 yıl içerisinde 150

milyar £'a ulaşacaktır. Brown, Ulusal İstatistik Ofisi'nin kamu sektörünün net borçlanması ile ilgili hesaplamaları neticesinde, ÖFG planlarının en büyük tek sektörü konumundaki sağlık sektörünü dışlaması nedeniyle de eleştirilmektedir (Macalister ve Balakrishnan, 2006).

3.8. Üçüncü Dünya Ülkelerine Borç Yardımı ve Kalkındırma

Maliye Bakanı olarak yoksul ülkeler üzerindeki borç yükünün azaltılması Brown'ın gündeminde en üst sıralardaydı. Brown, 2005 yılında, dünyanın en fakir ülkelerinin borç yüklerinin 2 Milyar \$'lık (1.1 Milyar £) kısmının kaldırılması amacıyla radikal bir programı kabul etmiştir.

Bu plana göre İngiltere, 70 üçüncü dünya ülkesinin ellerindeki parayı eğitim, sağlık ve fakirliğin azaltılmasında kullanmaları durumunda, %10 oranındaki borç geri ödemelerini ve faizlerini üstlenebileceğini açıklamıştır (Politics.co.uk, 2005). Uluslararası kurumlara olan "çok taraflı borçlar"ın %80'i hala gelişmekte olan ülkelerin üzerindedir. Brown, G8 sanayileşmiş ülkelerinin maliye bakanlarını İngiltere'yi takip etmeleri konusunda zorlayacağını ve her birinin Dünya Bankası'na olan borçların bir kısmını üzerlerine almalarını sağlayacağını söylemiştir. Brown, borçların hafifletilmesi ve ticaret politikaları konularında aynı şekilde yardımlarda bulunulabilmek amacıyla İngiltere Uluslararası Kalkındırma Bakanlığı'nı güçlendireceğini söylemiştir.

4. Sonuç

İngiltere'nin ekonomik performansı, IMF'in sözleriyle, "etkileyicidir.". Maliye Bakanı olarak Brown, ekonomiye önemli bir yol göstermiş, rekabetçi piyasaları ve işgücü piyasasının esnekliğini destekleyerek İngiltere'yi dünyanın önde gelen "küresel" ekonomilerinden biri haline getirmiştir. Ekonomi, kişi başı gelir oranında %2,4 büyüme göstermiştir. Bu, geçen yarım yüzyıldaki %2,1'lik ortalamanın da üzerindedir. İngiltere Merkez Bankası'nın bağımsızlık kazanması da önemli ölçüde başarılıdır. İngiltere'nin toplam büyümesi yıllık ortalama %2,8 olarak gerçekleşmiştir. Böylece, gelişmiş ülkelerin ortalamalarının az da olsa üzerine çıkılmış ve büyük Avrupa ulusları da ortalama yıllık bir puan

ile geçilmiştir. Bu esnada, enflasyon hedefine hemen hemen ulaşılmış ve en azından hükümet istatistiklerine göre işsizlik rekor seviyede azalma göstermiştir.

Bunlara karşılık, vergi yükünde artış olması durumu, uzun dönem büyümeyi zayıflatmaktadır. Üstelik, İngiltere’de kişisel borç düzeylerinin 1 trilyon sterlin’i geçmesi, 15 milyon kişinin petrol fiyatlarındaki büyük bir artış gibi dış şoklara maruz kalabileceğini göstermektedir. Ekonomide yaşanabilecek bir düşüş, borçlarıyla boğuşan bu 15 milyonluk kesim üzerinde önemli ekonomik ve sosyal tahribata yol açacaktır. Bu nedenle, İngiliz nüfusunun yüksek orandaki borçluluk durumu da, İngiltere’yi iş yapmanın giderek daha da zorlaştığı bir ülke haline getirecektir. Ancak, politik açıdan en önemli soru, oy verenlerin İngiltere’nin ekonomik mirasının kullanımını, 2009’da gerçekleşecek olan seçimlerde nasıl algıladıklarını göstermeleri olacaktır.

Kaynaklar

Beatty C., Fothergill S., Gore T., and Green, A. (2007). *The Real Level of Unemployment 2002*, Sheffield: CRESR, Sheffield Hallam University.

Bootle, R. (2007, June 25). *Critical time for the Governor if he is outvoted again*. Daily Telegraph. Retrieved August 1, 2007. (<http://www.telegraph.co.uk/money/main.jhtml?jsessionid=JUXHMAZV0JQFIQMFCFFWAVCBQYIV0?view=DETAILS&grid=&xml=/money/2007/06/25/ccom125.xml>)

Brown’s economic legacy on a ‘fragile high’ (2007, April 23). *Politics.co.uk*. Retrieved 30, May 2007. ([http://www.politics.co.uk/news/economy/economic-policy/economic-policy/browns-economic-legacy-on-fragile-high-\\$471879.htm](http://www.politics.co.uk/news/economy/economic-policy/economic-policy/browns-economic-legacy-on-fragile-high-$471879.htm))

Cicutti, N. (2007, March 13). *Gordon Brown: the economic legacy*. Retrieved 15, July 2007 (<http://money.uk.msn.com/investing/articles/morecommentary/article.aspx?cp-documentid=4750486>)

Dale, R. (1993, June 4). *Thinking Ahead Free the Bank of England*. *International Herald Tribune*. Retrieved 25, March 2007.

(<http://www.iht.com/articles/1993/06/04/think.php>)

United Kingdom Department for Work and Pensions. (2007). *Murphy: numbers on benefits down by over 900,000*. Retrieved 2, August 2007.

(<http://www.dwp.gov.uk/mediacentre/pressreleases/2007/may/stat160507-lms.asp>)

Elphicke, C. (2006) *Robin Hood or Sheriff of Nottingham?* London: Centre for Policy Studies.

Emmerson, C. (2005, August 10). *Bending the rules?* Retrieved August 12, 2007.

(http://www.cipfa.org.uk/publicfinance/features_details.cfm?News_id=24755)

Giles, C. (2006, March 20). *Forgotten Britain: how Labour has presided over a deepening divide*. *Financial Times*. Retrieved 10, August 2007.

(<http://www.ft.com/cms/s/66c7dada-b7b5-11da-b4c2-0000779e2340.html>)

Grant, C. (2001). *Why Britain should join the euro*. London: Centre for European Reform. Retrieved 13, August 2007. (http://www.cer.org.uk/articles/euro_views.html)

Hallett, A.H. (2002). *Britain and the Euro*. *Atlantic Economic Journal*. Retrieved 21, July 2007. (http://goliath.ecnext.com/coms2/summary_0199-2300249_ITM)

Halligan, L. (2006, August 12). *A conspiracy of silence on PFI*. *Daily Telegraph*. Retrieved 21, July 2007. (<http://www.telegraph.co.uk/money/main.jhtml?xml=/money/2006/08/13/ccliam13.xml>)

Halligan, L. (2006, October 16). *Brown’s raid on pensions costs Britain £100 billion*. *Daily Telegraph*. Retrieved 21, July, 2007. (<http://www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml?xml=/news/2006/10/15/nbrown15.xml>)

Kampfner, J. (2007, June 15). *Brown won’t try to put us at the heart of Europe*. *Daily Telegraph*. Retrieved 14, July 2007. (<http://www.telegraph.co.uk/opinion/main.jhtml?jsessionid=AQAA2RIWZR4YTQFIQMFCFFWAVCBQYIV0?xml=/opinion/2007/06/15/do1503.xml>)

Layard, R., Buiter, W., Huhne, C., Hutton, W., Kenen, P. and Turner, A. (2002). *Why Britain should join the euro?* London: Centre for Economic Performance, London School of Economics. Retrieved 30, July 2007. (<http://cep.lse.ac.uk/layard/RL334D.pdf>)

Macalister, T. and Balakrishnan, A. (2006, September 21). *Brown accused of hiding full scale of PFI liabilities*. *The Guardian*. Retrieved 10, August 2007.

(<http://society.guardian.co.uk/privatefinance/story/0,,1877275,00.html>)

OECD, (2007). *OECD Economic Outlook No. 81*, May 2007. Paris: OECD. Retrieved 4, August, 2007. (http://www.oecd.org/document/18/0,2340,en_2649_201185_20347538_1_1_1_1,00.html)

Padgham, J. (2007, March 22). *A chancellor whose record has divided the economists*. *The Independent*. Retrieved 27, May, 2007.

(<http://news.independent.co.uk/uk/politics/article2381083.ece>)

Posen, A.S. (2007). *The Virtues of Self-Restraint*. Op-ed in *Central Banking* (XVII: 4). [Electronic version]. Retrieved 23, June 2007. (<http://www.iie.com/publications/opeds/oped.cfm?ResearchID=740>)

Seager, A. (2006, August 16). *20 years ago the dole queue hit 3 million - today it is the workforce that’s a record*. *The*

Guardian. Retrieved 15 June, 2007. (<http://politics.guardian.co.uk/economics/story/0,,1851186,00.html>)

Revealed: how the poorest 10% have become poorer under Gordon Brown (2007, April 4). *The Business*. Retrieved 15, May 2007. (<http://www.thebusinessonline.com/top-stories/34542/revealed-how-the-poorest-1037-have-become-poorer-under-gordon-brown.shtml>)

Tanzania a "trailblazer" clearing Third World debt (2005, Jan 14). *Politics.co.uk*. Retrieved July 15, 2007. ([http://www.politics.co.uk/foreign-policy/tanzania-trailblazer-clearing-third-world-debt-\\$7560707.html](http://www.politics.co.uk/foreign-policy/tanzania-trailblazer-clearing-third-world-debt-$7560707.html))

United Kingdom Treasury. (2007). *Assessments of the impact on UK pension funds of the decision to withdraw the payment of tax credits on UK dividends in 1997*. London: HM Treasury. Retrieved 4, August 2007. (http://www.hm-treasury.gov.uk/about/information/foi_disclosures/2007/foi_dividendtaxcredits_2007.cfm)

Weaver, M. (2003, January 15). *PFI: the issue explained*. *The Guardian*. Retrieved 10, August 2007. (<http://society.guardian.co.uk/privatefinance/story/0,,451322,00.htm>)